

Fråga om förutsättningar förelåg att förordna god man i ett faderskaps- mål

I ett beslut den 7 december 1999 anförde chefsJO Eklundh bl.a. följande.

Bakgrund

I samband med en inspektion vid Köpings tingsrätt den 5 och 6 maj 1998 framkom följande vid granskningen av akten i mål ---.

AA, född i oktober 1992, ansökte genom sin mor BB den 3 september 1996 om stämning på indonesiske medborgaren CC, adress okänd, och yrkade att tingsrätten skulle fastställa att han var far till henne. Vidare yrkades att en god man skulle förordnas för tillvaratagande av CC:s rätt i målet. I stämningsansökan anfördes bl.a. följande.

BB har lärt känna CC redan 1987. Denne var sjöman och arbetade på ett fartyg, Meandra, som anlöpte Köpings hamn fram till våren 1992. BB och CC inledde intim förbindelse i början av 1990. BB uppger att hon inte haft intimt umgänge med någon annan man under konceptionstiden än med CC.

Fartyget Meandra ägdes av rederi (firma och adress), Rotterdam, Holland. CC var anställd hos rederiet. Fartyget lär ha sålts och BB har inte längre någon kontakt med CC. Denne har tillskrivits från socialförvaltningen i Köping men har inte låtit sig avhöras. Han har tillskrivits under rederiets adress. Socialförvaltningens brev av-sändes den 16 februari 1995.

Till stämningsansökan fanns fogat ett protokoll avseende utredning för fastställ-
ande av faderskap upprättat av Köpings kommuns socialnämnd den 4 november
1992. Av protokollet framgår bl.a. att BB i november 1992 fortfarande hade
kontakt med CC, att han arbetade på fartyget Meandra som anlöpt Köpings hamn
kontinuerligt, att fartyget inte längre skulle komma kontinuerligt samt att CC
beräknades komma till Köping först i februari 1993. Till stämningsansökan fanns
också fogad en skrivelse upprättad av DD. den 16 februari 1995 och ställd till CC
under rederiets adress. Av denna framgick följande.

BB har uppgett Dig som far till den flicka AA som hon födde i oktober 1992. BB
har försökt nå Dig men inte lyckats. Översänder ett protokoll där Du skall lämna
uppgifter om Ditt förhållande till BB och om Din inställning till faderskapet. Om Du
anser Dig vara far kan Du hos Din ambassad underteckna faderskapsbekräftelsen i
tre exemplar och få Din namnteckning bevittnad. Medsänder också ett frågeformulär

ang. Dina ekonomiska förhållanden som Du också kan få hjälp att fylla i hos Din ambassad. Om Du inte är beredd att underteckna faderskapsbekräftelsen sänd då protokollet med Dina uppgifter tillbaka med angivande av Dina skäl till att Du inte vill bekräfta faderskapet. Ärendet måste då lämnas till advokat för rättslig prövning och för blodprovstagning. Emotser handlingarna åter före den 28 februari 1995.

Tingsrätten konstaterade i ett beslut den 6 september 1996 att CC fick antas sakna känt hemvist och att det inte kunde klarläggas var han uppehöll sig varför hans rätt i målet skulle bevakas av en god man jämlikt 20 kap. 2 § första stycket föräldrabalken. Samma dag utfärdades stämning på CC genom den gode mannen.

I svaromålet, som inkom till tingsrätten i november 1996, anförde den gode mannen – utan att ange vilka efterforskningsåtgärder han hade vidtagit – att han hade försökt få kontakt med CC men inte lyckats. Han uppgav att han med anledning av detta varken kunde medge eller bestrida det yrkande som hade framställts.

Tingsrätten kallade därefter AA, genom BB, och CC, genom den gode mannen, till en muntlig förberedelse den 24 januari 1997. Vid förhandlingen ingavs tre fotografier av CC tagna under 1991–1992 samt ett brev från CC till BB. I protokollet från förberedelsen antecknades bl.a. följande.

BB uppger att hon inte vet var CC uppehåller sig.

Käranden yrkar att tingsrätten måtte förklara att CC är far till AA.

Den gode mannen förklarar att yrkandet varken kan medges eller bestridas då han inte lyckats få kontakt med CC. Det finns emellertid inte någon anledning att betvivla BB:s uppgifter.

Käranden anger och utvecklar grunden till käromålet enligt stämmingsansökan aktbil. 1 samt anför därvid följande. BB och CC träffades hos en kompis 1987 och blev goda vänner. – – – De inledde ett förhållande 1990.

Under perioden 1991 till den 27 mars 1992 besökte CC, som jobbade på fartyget Meandra, BB på sin lediga tid när fartyget låg i Köpings hamn. Under våren 1992 – – – hade de intimt umgänge. CC umgicks också med BB:s familj och var bl.a. med på BB:s mammas födelsedag den 28 december 1991. Den 27 mars 1992 var senaste gången BB och CC träffades. Därefter åkte CC tillbaka till Indonesien. BB fick därefter ett brev från honom någon gång under april–maj 1992. Vidare ringde CC till BB i september 1992.

BB fick reda på att hon var gravid någon gång i februari 1992 och hon berättade detta för CC innan han åkte tillbaka till Indonesien. – – –

BB uppger vidare att CC kommer från ön Ambon i Indonesien. Han har jobbat som sjöman i ca 12 år och är enligt sitt ID-kort född den 25 december 1954.

Med parternas samtycke företas målet till huvudförhandling i förenklad form. – – –

Förhandlingen, som pågått kl. 10.30–12.00 förklaras avslutad med tillkännagivande av att dom kommer att meddelas senare under dagen.

Genom en dom samma dag förklarade tingsrätten CC vara far till AA. Under ”DOMSKÄL” gjorde tingsrätten följande bedömning.

BB har lämnat sina uppgifter om vid vilka tidpunkter som hon träffat CC med stöd av anteckningar som hon gjort i en almanacka och som hon påstår att hon skrivit i anslutning till de dagar de hänför sig till. Hennes dotter AA har varit närvarande vid förhandlingen och har därvid pekats på den man som BB har förklarat vara CC på fotografierna och kallat honom för pappa. Det har därvid också lätt kunnat konstateras att barnet företett likheter med CC. BB har också uppgivit att dottern AA har fått sitt namn efter CC:s mor såsom varande barnets farmor. BB:s uppgifter är

enligt tingsrättens mening mycket trovärdiga. Uppgifterna vinner dessutom stöd av fotografier och ett åberopat brev samt annan utredning. Tingsrätten finner därför att det är utrett att CC har haft samlag med barnets mor under tid då barnet kan vara avlat. Tingsrätten finner också med hänsyn till samtliga omständigheter att det är sannolikt att barnet har avlats av honom. CC skall därför förklaras vara fader till AA.

Domen överklagades inte.

Utredning

Ärendet remitterades till Köpings tingsrätt för upplysningar enligt följande.

I 20 kap. 2 § första stycket föräldrabalken (FB) föreskrivs att om den, mot vilken talan enligt föräldrabalken riktas, vistas på okänd ort, skall hans rätt i saken bevakas av god man enligt 11 kap. Tingsrätten förordnade med stöd av denna bestämmelse en god man för svaranden i mål – – – med motiveringen att svaranden fick antas sakna känt hemvist och att det inte kunde klarläggas var han uppehöll sig.

1. Vilka åtgärder vidtog tingsrätten innan beslutet fattades för att få klarlagt att svaranden befann sig på okänd ort?
2. Tillfrågades den gode mannen någon gång under handläggningen om vilka efterforskningsåtgärder han hade vidtagit?
3. Vilka åtgärder vidtog tingsrätten med anledning av de uppgifter om svarandens hemort som käranden lämnade under förberedelsen?

Tingsrätten skulle vidare yttra sig och redovisa sin bedömning av det som kommit fram.

Köpings tingsrätt (lagmannen EE) inkom med ett yttrande i vilket hänvisades till ett bifogat yttrande från rådmannen FF.

FF

1. Jag kan inte erinra mig att jag vidtog några andra åtgärder än att jag med ledning av de upplysningar som fanns i handlingarna om att svaranden hade tjänstgjort som sjöman på ett fartyg som fram till våren 1992 anlöpt Köpings hamn kontinuerligt men som sedan sålts av rederiet där han var anställd, att barnets mor enligt socialnämndens i Köpings kommun brev den 16 februari 1996 (skall rätteligen vara 1995; JO:s anmärkning) till den av modern uppgivne fadern till barnet hade försökt nå honom men ej lyckats, att socialnämnden ej fått svar på brevet som avsänts under rederiets adress och att modern inte längre hade någon kontakt med svaranden, vilken angavs ha okänd adress kunde konstatera att svaranden vistades på okänd ort och att 20 kap 2 § 1 st 1 p föräldrabalken därför var tillämplig.

2. Detta är möjligt och till och med troligt eftersom tingsrätten har tät kontakt i olika mål med de advokater som ofta uppträder vid tingsrätten. Tingsrätten fick i vart fall underrättelse om de åtgärder den gode mannen vidtagit genom att han i sitt svaromål av den 22 november 1996 angav att han hade försökt få kontakt med svaranden men inte lyckats. Nyligen tillfrågad därom har advokaten Jonas Wiklund uppgivit att även han tillskrev svaranden under rederiets adress i Holland, till vilken adress han även skickade domen.

3. Jag bedömde inte uppgiften om att svaranden hade återvänt till Indonesien och att han kom från ön Ambon som tillräckliga för att det skulle vara meningsfullt att igångsätta efterforskningar och för att det skulle finnas anledning att ändra den tidigare bedömningen att han vistades på okänd ort. Till detta bidrog säkert kon-

staterandet att svaranden varit noga med att det i Holland poststämplade brevet inte ange någon adress. Några åtgärder vidtogs därför inte.

EE

Såvitt gäller de åtgärder som vidtagits i målet av rotelinnehavaren, rådmannen FF, i de avseenden som remissen omfattar hänvisar tingsrätten till bifogat yttrande av denne.

Som framgår av FF:s yttrande vidtog tingsrätten inte någon åtgärd för att få klarlagt att svaranden i målet befann sig på okänd ort, utan beslutet om att förordna god man fattades enbart med ledning av de uppgifter som fanns i handlingarna i målet. Det kan ifrågasättas om inte tingsrätten, med ledning av de uppgifter som fanns om svaranden, borde ha vidtagit ytterligare åtgärder för att få kompletterande upplysningar om svaranden (jfr NJA 1983 s 639) och om möjligt få klarhet i huruvida denne befann sig på okänd ort. Närmast till hands hade kanske varit att även tingsrätten försökte få kontakt med svarandens uppgivna arbetsgivare. Möjligen skulle även en kontakt med Utrikesdepartementets rättsavdelning kunna ha gett underlag för ytterligare efterforskningar. Mot bakgrund av de upplysningar som fanns om svaranden, och då ytterligare rimliga efterforskningar med hänsyn till omständigheterna sannolikt inte hade gett något resultat, anser sig dock tingsrätten inte vilja ifrågasätta att det fanns förutsättningar för att på det befintliga underlaget förordna en god man för svaranden.

Enligt vad FF anfört i sitt yttrande är det möjligt att den gode mannen under handläggningen tillfrågades om vilka efterforskningsåtgärder denne vidtagit. Mot bakgrund av bestämmelsen i 20 kap 2 § 3 st föräldrabalken, enligt vilken en god man skall samråda med den för vilken han har förordnats i den mån det kan ske, borde tingsrätten under handläggningen av målet ha tagit kontakt med den gode mannen, och givetvis skulle vad som därvid framkommit ha dokumenterats i akten.

Som FF vidare anfört vidtog inte tingsrätten någon åtgärd med anledning av de uppgifter om svarandens hemort som käranden lämnade under förberedelsen i målet. Även härvidlag kan det kanske ifrågasättas om inte tingsrätten exempelvis genom en kontakt med Utrikesdepartementets rättsavdelning borde ha undersökt möjligheterna att få tillgång till ytterligare uppgifter om svaranden. Men med hänsyn till vad FF anfört anser tingsrätten att det enbart på grund av den nya uppgiften om eventuell hemort för svaranden i Indonesien inte fanns anledning till ett ändrat ställningstagande när det gäller frågan om svaranden skulle anses vistas på okänd ort.

Bedömning

I mål av nu aktuellt slag skall en god man förordnas för en svarande bl.a. under förutsättning att denne vistas på okänd ort.

Enligt 2 § delgivningslagen (1970:428) är det den myndighet där målet eller ärendet handläggs som ombesörjer delgivning. Käranden skall i stämningsansökan ange bl.a. svarandens personnummer och adress samt förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning med honom. Om svaranden saknar känd adress skall uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta (33 kap. 1 § rättegångsbalken [RB]). Av 33 kap. 10 § RB följer att rätten i indispositiva mål inte kan avvisa en stämningsansökan som inte uppfyller föreskrifterna i 33 kap. 1 § RB. Däremot kan rätten avvisa kärandens talan om uppgifterna om svaranden är sådana att denne inte på ett tillfredsställande sätt kan identifieras (se NJA 1983 s. 639). Rätten kan i indispositiva mål inte heller avvisa stämningsansökan på den grunden att käranden inte antar ett erbjudande att själv ombesörja delgivningen (33 kap.6 § RB).

I stämningsansökan fanns uppgifter om det fartyg på vilket svaranden hade tjänstgjort och adressen till det rederi där denne var eller hade varit anställd. En naturlig åtgärd hade därför varit att tingsrätten hade försökt få till stånd delgivning med svaranden via rederiet. Som tingsrätten anfört i sitt yttrande hade den även kunnat vända sig till Utrikesdepartementet för upplysningar (se kungörelsen [1933:618] angående biträde av Utrikesdepartementet för delgivning av handlingar i utlandet).

Det kan noteras att det brev som socialförvaltningen hade skickat till svaranden under rederiets adress var skrivet på svenska och att det inte förelåg någon utredning om huruvida svaranden behärskade svenska språket. Det förhållandet att svaranden inte hört av sig kan därför inte tas till intäkt för att han inte hade nåtts av brevet.

Eftersom tingsrätten inte vidtog några åtgärder för att delge svaranden eller eftersöka dennes adress var tingsrättens underlag för beslutet att förordna god man enligt 20 kap. 2 § första stycket FB bristfälligt. Tingsrättens handläggning i denna del är därför inte invändningsfri. Jag finner emellertid inte anledning att vidta någon ytterligare åtgärd i saken.

Vad som i övrigt framkommit föranleder ingen ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.